

The relationship between personality traits, religiosity orientation and locus of control and marital satisfaction of elder women

Ashoori J¹

Abstract

Introduction and purpose: Elderly should be supported in some particular aspects of this stage because aging make the elderly vulnerable and decrease their abilities. This study aims to investigate the relationship between personality traits, religious orientation as well as locus of control and marital satisfaction of older women.

Materials and Methods: This descriptive-analytical study conducted among elder women at the City of Pishva in 2013. Cluster sampling method were used to recruit 130 elderly. Data were collected using several questionnaires including NEO Personality Inventory (NEO P), Religious Orientation Scale (ROS), Rotter's Locus of Control Scale and Marital Satisfaction Scale. Data were analyzed by Pearson correlation and stepwise regression using SPSS-19.

Findings: Our findings showed a positive and significant relationship between extroversion, agreeableness, conscientiousness, intrinsic religious orientation and internal locus of control and marital satisfaction. Additionally, we found a negative and significant relationship between neuroticism and marital satisfaction of elderly women. The results of stepwise regression showed that conscientiousness, intrinsic religious orientation and neuroticism significantly predict marital satisfaction. This model shows that 39 percent of the variance in marital satisfaction can be explained by conscientiousness, intrinsic religious orientation and neuroticism. Conscientiousness was shown to be the strongest predictor of marital satisfaction in elderly women.

Conclusion: According to the results of this study, conscientiousness, intrinsic religious orientation and neuroticism were the most important predictors of marital satisfaction among elderly women. Therefore, policymakers, therapists and counselors should pay more attention to symptoms of the mentioned variables and accordingly develop interventional programs to promote marital satisfaction of elderly women.

Key words: Personality Traits, Religious Orientation, Locus of Control, Marital Satisfaction, Elder Women

Received: 2014/11/10

Accepted: 2015/05/5

Copyright © 2018 Quarterly Journal of Geriatric Nursing. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution International 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) which permits copy and redistribute the material, in any medium or format, provided the original work is properly cited.

1- PhD of Psychology, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. (Corresponding Author): E-mail: Jamal_ashoori@yahoo.com

ارتباط صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل با رضایت زناشویی زنان

سالمند

جمال عاشوری^۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۸/۱۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۲/۱۵

چکیده

مقدمه و هدف: سالمندان به دلیل کهولت و کاهش توانایی ها و همچنین آسیب پذیر بودن باید مورد توجه و حمایت های لازم قرار بگیرند. این پژوهش با هدف بررسی ارتباط میان صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل با رضایت زناشویی زنان سالمند انجام شد.

مواد و روش ها: این پژوهش توصیفی تحلیلی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش همه زنان سالمند شهر پیشوا در سال ۱۳۹۲ بودند که از میان آنان ۱۳۰ سالمند با روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. همه آنان پرسشنامه های صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی، منبع کنترل و رضایت زناشویی انریچ را تکمیل کردند. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS-19 و روش های همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام تجزیه و تحلیل شدند.

یافته ها: یافته ها نشان داد میان برونگرایی، سازگاری، وظیفه شناسی، جهت گیری مذهبی درونی و منبع کنترل درونی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه مثبت و معنادار و میان روان رنجورخویی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه منفی و معنادار وجود داشت. در یک مدل پیش بین صرفاً وظیفه شناسی، جهت گیری مذهبی درونی، و روان رنجورخویی توانستند ۳۹ درصد رضایت زناشویی زنان سالمند را پیش بینی کنند. سهم وظیفه شناسی بیش از سایر متغیرها بود.

نتیجه گیری: با توجه به یافته های این پژوهش وظیفه شناسی، جهت گیری مذهبی درونی و روان رنجورخویی مهمترین پیش بینی کننده های رضایت زناشویی زنان سالمند بودند. بنابراین برنامه ریزان، درمانگران و مشاوران باید به نشانه های متغیرهای مذکور توجه کرده و بر اساس آنها برنامه هایی را برای بهبود رضایت زناشویی زنان سالمند طراحی کنند.

کلید واژه ها: صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی، منبع کنترل، رضایت زناشویی، زنان سالمند

۱- دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
(نویسنده مسئول). پست الکترونیکی: jamal_ashoori@yahoo.com

مقدمه

بررسی ها نشان داده که در سال ۲۰۰۰ نزدیک به ۱۳ درصد جمعیت جهان را افراد بالای ۶۵ سال تشکیل داده اند و پیش بینی می شود که این نسبت در سال ۲۰۴۰ به ۲۰ درصد کل جمعیت برسد (۱). رضایت زناشویی پایداری و استحکام خانواده را تضمین و نارضایتی زناشویی آرامش روانی زوج ها را مختل و بقا خانواده را تهدید می کند. نارضایتی زناشویی و طلاق بعد از مرگ ناگهانی در خانواده، از مهمترین عوامل تنیدگی و فشار در خانواده می باشد. در زمان نارضایتی زناشویی فشارهای عاطفی و عوارض جسمانی و روانی بسیاری بر زنان وارد می شود که با شناسایی عوامل مؤثر در آن تا حدی می توان آنها را کنترل کرد (۲). رضایت زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس رضایت و خوشبختی از یکدیگر دارند و علاوه بر آن در زمینه مسائل گوناگون زندگی مثل گذراندن اوقات فراغت، سرمایه گذاری، چگونگی ادامه زندگی، ایده ها و تصمیم برای آینده و غیره تا حد زیادی با هم اتفاق نظر دارند (۳).

عوامل زیادی با رضایت زناشویی مرتبط هستند که از مهمترین آنها می توان به صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل اشاره کرد. یکی از عوامل مرتبط با رضایت زناشویی صفات شخصیت است. شخصیت مجموعه واحد و سازمان یافته متشکل از خصوصیات نسبتاً ثابت است که افراد را از یکدیگر متمایز می کند (۴). این مؤلفه شامل پنج مقیاس روان رنجورخویی، برون گرایی، پذیرش، سازگاری و وظیفه شناسی است. روان رنجورخویی به تمایل فرد برای تجربه اضطراب، ترحم جویی، خصومت، تکانش ورزی، افسردگی و

عزت نفس پایین اشاره دارد، در حالی که برون گرایی به تمایل فرد برای مثبت بودن، جرأت طلبی، پر انرژی و صمیمی بودن اشاره دارد. پذیرش به تمایل فرد برای کنجکاوی، عشق به هنر، هنرمندی، انعطاف پذیری و خردورزی اشاره دارد، در حالی که سازگاری به تمایل فرد برای بخشندگی، مهربانی، سخاوت، همدلی، نوع دوستی و اعتماددورزی اشاره دارد. وظیفه شناسی به تمایل فرد برای منظم بودن، کارا بودن، قابلیت اعتماد و اتکا، خودنظم بخشی، پیشرفت مداری، منطقی و آرام بودن اشاره دارد (۵). پژوهش ها به رابطه معناداری میان ویژگی های شخصیت و رضایت زناشویی دست یافته اند. اکثر پژوهش ها نشان داده اند که هر پنج عامل شخصیت با رضایت زناشویی رابطه معناداری دارند، به این صورت که روان رنجورخویی با رضایت زناشویی رابطه منفی و سایر عوامل شخصیتی با رضایت زناشویی رابطه مثبتی دارند (۱۰-۶).

یکی دیگر از عوامل مرتبط با رضایت زناشویی جهت گیری مذهبی است. براساس نظریه Allport & Ross جهت گیری مذهبی دارای دو بعد جهت گیری مذهبی درونی و جهت گیری مذهبی بیرونی می باشد. در حالی که جهت گیری مذهبی درونی فراگیر و دارای اصول سازمان یافته و درونی شده است، جهت گیری مذهبی بیرونی امری خارجی و ابزاری است که برای ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت مورد استفاده قرار می گیرد (۱۱). پژوهش های فراوانی نشان داده اند که مذهب دارای یک ارتباط مثبت با احساس رضایت زناشویی است و افراد با جهت گیری مذهبی درونی به دین و دینداری به یک عامل اصلی برای احساس معنا در زندگی رسیده اند. از جمله

گرچه مطالعات پیشین به بررسی ارتباط صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل با رضایت زناشویی اشاره داشته اند، ولی یکی از نارسائی های اصلی این مطالعات عدم توجه به نقش همزمان این متغیرها در پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند بود. هنگامی که این متغیرها در یک مدل پیش بین همزمان در نظر گرفته شوند، کدامیک آگاهی بیشتری از رضایت زناشویی زنان سالمند خواهد داد؟ همچنین هیچ مطالعه ای به بررسی چنین پژوهشی در زنان سالمند نپرداخته است، لذا در این پژوهش تلاش می شود این خلاء پژوهشی رفع شود. با توجه به اینکه سالمندان قشر آسیب پذیری هستند و رضایت زناشویی نقش مهمی در سلامتی آنان دارد، هدف کلی این پژوهش بررسی ارتباط صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل با رضایت زناشویی زنان سالمند بود. بنابراین سوال های پژوهش عبارت بودند از:

- ۱- آیا متغیرهای صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه دارند؟
- ۲- کدامیک از متغیرهای صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل توان پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند را دارند؟
- ۳- کدامیک از متغیرهای صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل پیش بینی کننده قوی تری برای پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند هستند؟

مواد و روش ها

این پژوهش توصیفی تحلیلی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری آن همه زنان سالمند شهر پیشوا در سال ۱۳۹۲ بودند. به منظور برآورد حجم نمونه از فرمول پیشنهادی

پژوهش ها می توان به پژوهش Dadly & Cosinesky (۲۰۱۰) اشاره کرد که در پژوهشی به بررسی رابطه ایدئولوژی مذهبی، تشریفات مذهبی، تجربه و رضایت زناشویی ۲۲۸ فرد متأهل پرداختند، به این نتیجه رسیدند که زوج هایی که یک همبستگی قوی میان رضایت زناشویی و اعمال مذهبی، انگیزه درونی مذهبی و تجربه مذهبی وجود دارد (۱۲). به طور خلاصه پژوهش ها حاکی از آن بود که جهت گیری درونی و بیرونی با رضایت زناشویی رابطه مثبت داشتند و میزان ارتباط جهت گیری مذهبی درونی بیش از جهت گیری مذهبی بیرونی بود (۱۵-۱۲).

یکی دیگر از عوامل مرتبط با رضایت زناشویی منبع کنترل است. در نظریه یادگیری اجتماعی راتر (Social Learning Theory of Rotter) منظور از منبع کنترل، منبع کنترل درونی و منبع کنترل بیرونی است. افراد با منبع کنترل بیرونی معتقدند که موفقیت و شکست آنها توسط عوامل بیرونی مانند سرنوشت، شانس، افراد قدرتمند و نیروهای محیطی غیرقابل پیش بینی اداره می شوند، اما افراد با منبع کنترل درونی معتقدند که اعمال و توانایی های آنها تعیین کننده موفقیت ها و شکست های آنها است. افرادی دارای جهت گیری درونی محبوب ترند، عزت نفس بالاتری دارند، از لحاظ اجتماعی توانمندترند، به احتمال کمتری دچار هیجان و بزهکاری می شوند و با استرس بهتر مقابله می کنند (۱۶). در واقع کنترل داشتن بر زندگی خود آثار سودمندی دارد و سبب سازگاری روان شناختی بیشتر و کاهش مشکلات جسمی، روانی و رفتاری می شود (۱۷). همچنین پژوهش ها در زمینه ارتباط منبع کنترل با رضایت زناشویی نشان داده اند افرادی که منبع کنترل درونی دارند بیشتر از کسانی که منبع کنترل بیرونی دارند، از زندگی مشترک احساس رضایت می کنند (۱۶ و ۲۰-۱۸).

(۲۲). شگری و همکاران پایایی عامل های مذکور را به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۵، ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۷۹ گزارش کردند (۲۳). در این مطالعه ضرایب پایایی به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد (جدول ۱).

پرسشنامه جهت گیری مذهبی: این پرسشنامه توسط Allport & Ross ساخته شد که دارای ۲۱ گویه است. در این مقیاس ۲۱ سوالی عبارات ۱ تا ۱۲ برای سنجش جهت گیری بیرونی مذهبی و عبارات ۱۳ تا ۲۱ جهت گیری درونی مذهبی را می سنجد. در این ابزار پاسخ هر گویه با استفاده از مقیاس درجه ای لیکرت نمره گذاری می شود. نمره هر مقیاس با جمع کردن نمره گویه های سازنده آن مقیاس به دست می آید و هر چه نمره آزمودنی در یک مقیاس بیشتر باشد به میزان بیشتری دارای آن ویژگی است (۱۱). ملکی و همکاران پایایی جهت گیری مذهبی درونی و جهت گیری مذهبی بیرونی را با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۱ و ۰/۷۹ گزارش کردند (۲۴). در این مطالعه ضرایب پایایی به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد (جدول ۱).

پرسشنامه منبع کنترل: این پرسشنامه توسط Rotter ساخته شد که دارای ۲۹ گویه است که هر ماده دارای یک جفت سوال (الف و ب) می باشد. این آزمون ارتباطی با هوش و جنسیت ندارد و برای سنجش منبع کنترل در بزرگسالان و سالمندان تهیه شده است. Rotter پایایی منبع کنترل را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش کرد (۲۵). همچنین ابراهیمی قوام پایایی منبع کنترل را با روش بازآزمایی ۰/۷۳ و صبوری مقدم اعتبار آن را با استفاده از روش دومیه کردن ۰/۸۱

(۲۰۰۷) Tabakhnick & Fidell استفاده شد. بر اساس این فرمول حداقل حجم نمونه لازم در مطالعات همبستگی از فرمول $N = 50 + 8M$ محاسبه می شود. در این فرمول N حجم نمونه و M تعداد متغیرهای پیش بین (مستقل) می باشد (۲۱). از آنجایی که در این پژوهش ۹ متغیر پیش بین وجود دارد، لذا ۱۳۰ زن با روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه سن بالای ۶۵ سال و بالاتر، توانایی خواندن و نوشتن و عدم سکونت در خانه سالمندان بود. همچنین معیارهای خروج از مطالعه عدم موافقت کتبی جهت شرکت در پژوهش و عدم توانایی خواندن و نوشتن بود. اطلاعات مورد نیاز با رعایت اصل رازداری و دریافت رضایت نامه کتبی توسط چهار پرسشنامه جمع آوری شد.

پرسشنامه صفات شخصیت: این پرسشنامه توسط Costa & McCrae ساخته شد. این ابزار یک آزمون شخصیتی با دو فرم کوتاه (۶۰ سوالی و ۴۴ سوالی) می باشد. در این پژوهش از فرم کوتاه ۴۴ سوالی استفاده شد که پنج عامل اصلی روان رنجورخویی، برون گرایی، پذیرش، سازگاری و وظیفه شناسی را مورد ارزیابی قرار داد. در این پرسشنامه پاسخ هر گویه با استفاده از مقیاس درجه ای لیکرت از یک تا پنج (۰=کاملاً مخالفم، ۴=کاملاً موافقم) نمره گذاری می شود. نمره مقیاس ها با جمع کردن نمره گویه های سازنده آن مقیاس و میانگین گرفتن از آنها بدست می آید. Costa & McCrae

با روش آلفای کرونباخ پایایی مقیاس های روان رنجورخویی، برون گرایی، پذیرش، سازگاری و وظیفه شناسی را به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۷۸، ۰/۷۶، ۰/۸۶ و ۰/۹۰ گزارش کردند

یافته ها

شرکت کنندگان ۱۳۰ زن سالمند شهر پیشوا با دامنه سنی ۶۵-۷۸ سال با میانگین سنی ۷۰/۹۷ سال بودند. پیش از انجام تحلیل سوال های پژوهش به روش رگرسیون گام به گام، پیش فرض های رگرسیون مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای هیچ یک از متغیرها معنادار نبود که این یافته حاکی از آن است که فرض نرمال بودن برای همه متغیرها برقرار است. همچنین مقدار عامل تورم واریانس (VIF) برای همه متغیرهای پیش بین تقریباً برابر با یک می باشد که از ۱۰ فاصله بسیار زیادی دارد، بنابراین فرض هم خطی بودن چندگانه رد می شود. علاوه بر آن مقدار دوربین - واتسون^۱ برابر با ۱/۰۶ می باشد که از ۰ و ۴ فاصله دارد، بنابراین فرض همبستگی پسماندها نیز رد می شود. با توجه به نکاتی که ذکر شد پیش فرض های استفاده از رگرسیون وجود دارد. بنابراین برای تحلیل می توان از روش رگرسیون گام به گام استفاده کرد. در جدول ۱ برای بررسی روابط میان متغیرها میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

گزارش کرد (۲۶). در این مطالعه ضرایب پایایی به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد (جدول ۱).

پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ: این پرسشنامه

توسط Olson & Fowers طراحی شده است که فرم اصلی این ابزار ۱۱۵ سوالی و فرم کوتاه آن ۴۷ سوالی است. در این پژوهش از فرم کوتاه آن استفاده شد. این ابزار با استفاده از مقیاس درجه ای لیکرت از یک تا پنج (۱=کاملاً مخالفم، ۵=کاملاً موافقم) نمره گذاری می شود. حداکثر نمره آزمودنی در این ابزار برابر با ۲۳۵ است. ضمناً سوالات ۴، ۶، ۸، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۵، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۵، ۴۶، ۴۷ به صورت معکوس نمره گذاری می شوند. آنان پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ و اعتبار آن را با پرسشنامه سازگاری زوجین ۰/۹۲ گزارش کردند (۲). همچنین خواجهی پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش کرد (۲۶). در این مطالعه ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد (جدول ۱).

زمان تکمیل کردن پرسشنامه ها برای هر فرد به طور میانگین حدود ۴۰ دقیقه بود. در نهایت داده ها با روش های همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام تجزیه و تحلیل شدند و برای این منظور از نرم افزار SPSS-19 استفاده شد.

^۱ . Durbin-Watson

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش (n=130)

متغیر	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱. روان رنجورخویی	۳/۷۲	۱/۳۶	۰/۸۳									
۲. برون گرایی	۳/۱۷	۱/۴۵	-۰/۱۹*	۰/۷۹								
۳. پذیرش	۳/۳۸	۱/۰۹	-۰/۳۳**	۰/۳۷**	۰/۷۸							
۴. سازگاری	۳/۲۶	۱/۰۴	-۰/۱۷*	۰/۱۵	۰/۲۸**	۰/۸۱						
۵. وظیفه شناسی	۳/۹۶	۱/۲۶	-۰/۱۶	۰/۱۹	۰/۳۵**	۰/۱۷*	۰/۸۰					
۶. جهت گیری مذهبی درونی	۲/۹۷	۰/۸۳	۰/۰۹	-۰/۲۸**	۰/۱۱	۰/۱۴	۰/۳۳**	۰/۷۷				
۷. جهت گیری مذهبی بیرونی	۳/۰۹	۰/۸۸	۰/۱۱	۰/۱۶	-۰/۱۷*	-۰/۰۸	-۰/۱۸*	۰/۱۷	۰/۷۹			
۸. منبع کنترل درونی	۱۳/۱۹	۲/۹۵	-۰/۰۹	۰/۱۲	۰/۰۷	۰/۲۶**	۰/۲۵**	۰/۱۳	-۰/۱۵	۰/۷۵		
۹. منبع کنترل بیرونی	۱۶/۸۱	۳/۸۱	۰/۱۷*	۰/۳۴**	۰/۱۶	۰/۱۴	-۰/۱۷*	-۰/۱۲	۰/۲۷**	۰/۱۱	۰/۷۳	
۱۰. رضایت زناشویی زنان	۳/۱۷	۰/۹۸	-۰/۳۱**	۰/۲۳**	۰/۱۱	۰/۱۸*	۰/۴۴**	۰/۳۳**	۰/۱۹	۰/۲۱*	-۰/۱۵	۰/۸۵

*p<0.05

**p<0.01

درونی رابطه منفی و معنادار، پذیرش با سازگاری و وظیفه شناسی رابطه مثبت و معنادار و با جهت گیری مذهبی بیرونی رابطه منفی و معنادار، سازگاری با وظیفه شناسی و منبع کنترل درونی رابطه مثبت و معنادار و وظیفه شناسی با جهت گیری مذهبی درونی و منبع کنترل درونی رابطه مثبت و معنادار و با جهت گیری مذهبی بیرونی و منبع کنترل بیرونی رابطه منفی و معنادار داشتند. همچنین جهت گیری مذهبی بیرونی با منبع کنترل بیرونی رابطه مثبت و معنادار داشت. سایر متغیرها با یکدیگر رابطه معنادار نداشتند.

برای بررسی اینکه کدامیک از متغیرهای صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل توان پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند را دارد از رگرسیون گام به گام استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است.

یافته های جدول ۱ نشان داد که روان رنجورخویی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه منفی و معنادار و برون گرایی، سازگاری، وظیفه شناسی، جهت گیری مذهبی درونی و منبع کنترل درونی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه مثبت و معنادار داشتند. سایر متغیرها با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه معناداری نداشتند. این بدان معناست افراد سالمند روان رنجورخو از رضایت زناشویی پایین تری برخوردارند و افراد سالمندی که دارای ویژگی های برون گرایی، سازگاری، وظیفه شناسی، جهت گیری مذهبی درونی و منبع کنترل درونی هستند از رضایت زناشویی بالاتری برخوردارند.

سایر روابط حاکی از آن است که روان رنجورخویی با برون گرایی، پذیرش، سازگاری رابطه منفی و معنادار و با منبع کنترل بیرونی رابطه مثبت و معنادار، برون گرایی با پذیرش و منبع کنترل بیرونی رابطه مثبت و معنادار و با جهت گیری مذهبی

جدول ۲. نتایج تحلیل رگرسیون با مدل گام به گام

مدل	متغیر پیش بین	R	R ²	تغییر R	تغییر F	df1	df2	احتمال
۱	وظیفه شناسی	۰/۴۴	۰/۱۹۳	۰/۱۹۳	۶۳/۳۱	۱	۱۲۸	۰/۰۰۱
۲	وظیفه شناسی و جهت گیری مذهبی درونی	۰/۵۷	۰/۳۲۴	۰/۱۳۱	۱۰/۴۷	۱	۱۲۷	۰/۰۰۲
۳	وظیفه شناسی، جهت گیری مذهبی درونی و روان رنجورخویی	۰/۶۳	۰/۳۹۶	۰/۰۷۲	۸/۰۹	۱	۱۲۶	۰/۰۰۵

یافته ها نشان داد که در مدل اول وظیفه شناسی بیشترین توان را در پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند داشته است. ضریب همبستگی این متغیر با رضایت زناشویی ۰/۴۴ بوده و این متغیر توانسته حدود ۱۹ درصد از تغییرات رضایت زناشویی زنان سالمند را پیش بینی کند. در مدل دوم پس از وظیفه شناسی، جهت گیری مذهبی درونی وارد معادله شده است. ضریب همبستگی این دو متغیر با رضایت زناشویی ۰/۵۷ بوده و این دو متغیر توانسته اند ۳۲ درصد از تغییرات رضایت زناشویی زنان سالمند را پیش بینی کنند. ورود متغیر جهت گیری مذهبی درونی توانسته است حدود ۱۳ درصد توان پیش بینی را افزایش

دهد. در مدل سوم سومین متغیری که وارد معادله شده روان رنجورخویی است که با ورود این متغیر، ضریب همبستگی این سه متغیر با رضایت زناشویی ۰/۶۳ شده است و این سه متغیر توانسته اند حدود ۳۹ درصد از تغییرات رضایت زناشویی زنان سالمند را پیش بینی کنند. ورود متغیر روان رنجورخویی توانسته است حدود ۷ درصد توان پیش بینی را افزایش دهد. همچنین برای بررسی اینکه کدامیک از متغیرهای صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل پیش بینی کننده قوی تری برای پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند هستند از ضرایب رگرسیون گام به گام استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. ضرایب استاندارد و غیراستاندارد در معادله رگرسیون با مدل گام به گام

مدل	متغیر پیش بین	ضرایب رگرسیون			T	مقدار احتمال
		غیر استاندارد B	خطای انحراف استاندارد	استاندارد شده Beta		
۱	وظیفه شناسی	۱/۲۷	۰/۳۲	۰/۴۷۲	۳/۹۶۸	۰/۰۰۱
	وظیفه شناسی	۱/۳۹	۰/۳۶	۰/۴۸۹	۳/۸۶۱	۰/۰۰۱
۲	جهت گیری مذهبی درونی	۰/۳۸۴	۰/۲۱	۰/۱۷۲	۱/۸۲۸	۰/۰۰۲
	وظیفه شناسی	۱/۲۴	۰/۳۲	۰/۴۶۹	۳/۸۷۵	۰/۰۰۱
۳	جهت گیری مذهبی درونی	۰/۳۸۷	۰/۲۰	۰/۱۶۸	۱/۹۳۵	۰/۰۰۲
	روان رنجورخویی	-۰/۶۸۴	۰/۲۸	-۰/۱۳۴	-۱/۳۷۱	۰/۰۰۵

با قبول ترتیب ورود متغیرها در مدل سوم وظیفه شناسی با بتای استاندارد معادل ۰/۴۶۹ بیشترین سهم را در پیش بینی

تغییرات رضایت زناشویی زنان سالمند داشته، سپس جهت گیری مذهبی درونی با بتای استاندارد معادل ۰/۱۶۸ نقش موثری در

پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند داشته و در نهایت روان رنجورخویی با بنای استاندارد ۰/۱۳۴- نقش منفی و موثری در

پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند داشته است.

بحث و نتیجه گیری

نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن بود که از میان مؤلفه های صفات شخصیت تنها روان رنجورخویی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه منفی و معنادار و مؤلفه های برون گرایی، سازگاری و وظیفه شناسی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه مثبت و معنادار داشتند. علاوه بر آنها پذیرش با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه معناداری نشان نداد. این یافته ها بسیاری از پژوهش ها همسو بود (۱۰-۶). در تبیین یافته های ذکر شده باید گفت افراد روان رنجورخو نسبت به سایر افراد وقایع زندگی منفی را بیشتر تجربه می کنند و علاوه بر آن وقایع را منفی تر ارزیابی می کنند، زیرا آنان خود را در شرایطی قرار می دهند که خودپنداره منفی خود را تقویت کنند. هر چه افراد روان رنجورخو این شرایط را بیشتر تجربه کنند، رضایت زناشویی پایین تری دارند. در مقابل افراد برون گرا و سازگار وقایع زندگی مثبت را بیشتر تجربه می کنند و چنین تجربه ای احساس رضایت بیشتر را در آنان ایجاد می کند. تبیین دیگر اینکه افراد برون گرا و سازگار دوستان بیشتری دارند و اکثر اوقات خود را در جمع دوستان سپری کرده و انگیزه بیشتری برای برقراری روابط صمیمانه با دوستان دارند و به همین دلایل نگاه خوش بینانه تری به زندگی دارند و از همسری که دارند، احساس رضایت بیشتری می کنند. میان پذیرش و رضایت زناشویی رابطه

معناداری مشاهده نشد که این یافته با اکثر پژوهش ها همخوان است. این یافته را اینگونه می توان تبیین کرد که میان پذیرش با خلاقیت و تفکر واگرا رابطه مثبتی وجود دارد و این امر باعث می شود که پذیرش مانند یک شمشیر دو لبه عمل کند و باعث شود یک فرد از همسری که دارد احساس رضایت بکند یا نکند. در نهایت اینکه وظیفه شناسی با رضایت شغلی ارتباط مثبت و معناداری نشان داد. این یافته منطقی به نظر می رسد چون که افراد وظیفه شناس تمایل زیادی برای انجام کارهای خود و وظایف محوله به نحو احسن دارند و این امر باعث افزایش شانس آنان برای دریافت پاداش و تقدیر از سوی همسر می شود. این امر در درجه نخست باعث افزایش احساس احترام و کمال و در نهایت باعث افزایش رضایت زناشویی می شود.

همچنین نتایج نشان داد که جهت گیری مذهبی درونی و بیرونی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه مثبت داشتند که رابطه جهت گیری مذهبی درونی برخلاف جهت گیری مذهبی بیرونی معنادار بود. این یافته با اکثر پژوهش ها در این زمینه همسو بود (۱۵-۱۲). در تبیین این یافته باید گفت افراد دارای جهت گیری مذهبی درونی برخلاف افراد دارای جهت گیری مذهبی بیرونی خود را در مقابل مشکلات و رویدادهای تنش زای زندگی تنها نمی دانند و آنها باور دارند که خدا یار و یاور آنهاست و مشکلات خود را با کمک و یا با وساطت خدا حل می کنند. شاید ظاهر امر این طور باشد که این گروه از انسان ها هم

گرایش بیرونی دارند، اما این طور نیست. آنها معتقد نیستند که خدا مشکلاتشان را حل می کند، بلکه معتقدند حمایت و پشتیبانی خدا به آنان نیرو می دهد تا به اهدافشان برسند و مشکلاتشان را حل کنند و در نهایت این امر باعث می شود احساس رضایت بیشتری از روابط زناشویی خود داشته باشند.

نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن است که منبع کنترل درونی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه مثبت و معنادار و منبع کنترل بیرونی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه معناداری نشان نداد که این یافته با اکثر پژوهش ها همسو بود (۱۶ و ۲۰-۱۸). در تبیین این یافته باید گفت بر اساس نظریه راتر افراد با منبع کنترل درونی معتقدند که تقویت کننده ها تحت کنترل آنان است و در نتیجه مهارت ها و توانایی های آنان تعیین کننده رفتارشان است. در مقابل افراد با منبع کنترل بیرونی تقویت کننده را ناشی از شانس و بخت و اقبال می دانند. به همین دلیل افراد دارای منبع کنترل درونی برخلاف افراد دارای منبع کنترل بیرونی از روابط خود با دیگران به ویژه روابط زناشویی احساس رضایت می کنند. همچنین پیامدهای اسنادی به منبع کنترل درونی و بیرونی تعیین کننده سازگاری اجتماعی، تعاملات میان فردی، رفتار سازگارانه و حل مسائل فردی و اجتماعی است. علاوه بر آن در تبیین ارتباط سبک های اسنادی (منبع کنترل درونی و بیرونی) با رضایت زناشویی می توان چنین عنوان کرد، افرادی که در آزمون کنترل درونی امتیاز بالایی می گیرند، کمتر از کسانی که به نقش شانس معتقدند دچار مشکلات روانی می-شوند و تحت شرایط فشارآور زندگی کمتر فرسوده می شوند. آنان برخلاف کسانی که منبع بیرونی دارند در برابر شکست های مکرر احساس درماندگی نمی کنند و در نهایت این امور باعث می شود که آنان احساس رضایت بیشتری از روابط زناشویی

خود داشته باشند. تبیین دیگر اینکه افرادی دارای منبع کنترل درونی از اعتماد به نفس، خودکارآمدی و توان حل مساله بالاتری برخوردارند و این امر باعث می شود آنان از خود تصور مثبت تری داشته باشند و به احتمال بیشتری از سوی همسران خود تشویق شوند که این امور در نهایت باعث می شود آنان از همسر خود احساس رضایت بیشتری کنند.

در این مطالعه مشخص شد در یک مدلی که صفات شخصیت، جهت گیری مذهبی و منبع کنترل به طور همزمان برای پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند رقابت نمایند، وظیفه شناسی، جهت گیری مذهبی درونی و روان رنجورخویی موثرترین متغیرها در پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند هستند. در این مدل وظیفه شناسی بالاترین وزن استاندارد را داشت. پس آنچه که در پیش بینی رضایت زناشویی در زنان سالمند نقش عمده ای ایفا می کند در وهله نخست وظیفه شناسی است یعنی اینکه فرد به چه میزانی کارهای محول شده را به موقع و به نحو احسن می دهد. سایر مؤلفه ها به اندازه وظیفه شناسی نقش موثری ایفا نکردند. این یافته به نظر می رسد سهم منحصر به فرد این مطالعه باشد. در این مطالعه با اینکه منبع کنترل درونی با رضایت زناشویی زنان سالمند رابطه مثبت و معناداری داشت، اما هیچ یک از متغیرهای منبع کنترل درونی و بیرونی سهمی در پیش بینی رضایت زناشویی نداشتند. در تبیین این یافته می توان گفت از آنجایی که در تحلیل از روش رگرسیون گام به گام استفاده شده است، متغیرها به ترتیب سهمی که در پیش بینی دارند وارد معادله می شوند و متغیرهای بعدی اگر توان افزایش پیش بینی را داشته باشند، وارد معادله می شوند و اگر چنین توانی نداشته باشند، وارد معادله نمی شوند که متغیر منبع کنترل توانایی افزایش پیش بینی را نداشته است.

امر قدرت تعمیم دهی این نتایج را تنها به این جامعه محدود می کند و در تعمیم دادن نتایج به زنان سایر شهرها و مردان باید احتیاط کرد. با توجه به یافته های به دست آمده پیشنهاد می شود برنامه ریزان، درمانگران و مشاوران باید به نشانه های متغیرهای مذکور توجه کرده و بر اساس آنها برنامه هایی را برای بهبود رضایت زناشویی زنان طراحی کنند. بحث پژوهش در زنان سایر شهرها و مردها می تواند زمینه جدیدی برای مطالعه باشد. آیا رضایت زناشویی این افراد با افراد مورد مطالعه در پژوهش حاضر متفاوت هستند؟ به هر حال به نظر می رسد پژوهش های بیشتری باید در این زمینه صورت گیرد.

تقدیر و تشکر

در پایان از کلیه سالمندان شهر پیشوا که ما را در انجام این پژوهش حمایت کردند، صمیمانه تشکر و قدردانی می شود.

همچنین تبیین دیگر اینکه منبع کنترل درونی و بیرونی تا حدودی با جهت گیری مذهبی درونی و بیرونی همپوشی دارند و چون متغیر جهت گیری مذهبی درونی وارد معادله شده است، لذا متغیر منبع کنترل درونی فرصتی برای ورود به معادله رگرسیون و افزایش توانایی پیش بینی رضایت زناشویی زنان سالمند پیدا نکرده است.

نخستین و مهم ترین محدودیت این مطالعه استفاده از روش همبستگی است. لذا روابط کشف شده را نمی توان به عنوان روابط علی فرض کرد. شاید این روابط ناشی از اثر سایر متغیرها باشد. محدودیت دیگر مطالعه حاضر استفاده از ابزارهای خودگزارش دهی است. بسیاری از این ابزارها ممکن است پاسخ هایی را جمع آوری کنند که دیگران فکر می کنند باید درست باشد. افراد ممکن است خویشتن نگری کافی نداشته باشند و مسئولانه به گویه ها پاسخ ندهند. محدودیت دیگر را نیز می توان محدود بودن پژوهش به زنان شهر پیشوا دانست که این

References

1. Nejati V, Ashayeri H. [Health related quality of life in the elderly in Kashan]. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology 2008; 14: 56-61. (Persian)
2. Ashoori J, Manshae Gh. [The effectiveness of structural family therapy on the marital satisfaction level of women]. Journal of Woman & Study of Family 2013; 19(1): 133-146. (Persian)
3. Parcover JA, Mettrick J, Parcover CA, Griffin-Smith P. University and college counselors as athletic team consultancy: using a structural family therapy model. Journal of College Counseling 2011; 12(2): 149-161.
4. Schultz DP, Schultz SE. [Theories of personality]. Sayed mohammady Y. (Persian translator) eighth edition. Tehran: nashr virayesh; 2009. (Persian)

5. Costa PR, Terracciano A, McCrae RR. Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology* 2001; 81: 322-331.
6. Amato PR, Hofmann-Marriott B. A comparison of high and low distress marriages that end in divorce. *Journal of Marriage and Family* 2007; 62: 621-638.
7. Kling K, Seltzer MM, Ryff CD. Distinctive late-life challenges: implications for coping and well-being. *Psychology Aging* 2009; 12 (2): 288-295.
8. Watson D, Hubbard B, Wiese D. General traits of personality and affectivity as predictors of satisfaction in intimate relationships: Evidence from self and partner-ratings. *Journal of Personality* 2010; 68: 413-449.
9. Razeghi N, Nikiju M, Kraskian Mujembari A, Zohrabi Masihi A. [Relationship between Big Five Personality Factors and Marital satisfaction]. *Developmental Psychology: Iranian Psychologists* 2011; 7(27): 269-277. (Persian)
10. Nasresfahani N, Etemadi A. [relationship between personality traits with spiritual intelligence and quality of life in Allame Tabatabaee students]. *j Resea & Heal* 2012; 2(2): 226-235. (Persian)
11. Lotfi Y, Ayar A, Shams S. The Relation between religious practice and committing suicide: common and suicidal people. *Social and Behavioral Science* 2012; 50: 1051-1060.
12. Dadly A, Cosinesky M. Religious involvement and subjective well-being. *Journal of Mental Health and Social Coping* 2010; 5: 38-51.
13. Hoseininasab D, Hashemi Nosratabad T, Fotohibonab S. [Investigation of the relation between religious orientation and marital satisfaction]. *J Psycho Tabriz University* 2009; 4(4): 82-95. (Persian)
14. Hant P, King DB. Advancees in the conceptualization and measurement of religion and satisfaction marital: Implications for physical and mental health research. *American Journal of Psychology* 2007; 58(1): 64-74.
15. Marsh R, Dallos R. Religious beliefs and practices and Catholic couples' management of anger and conflict. *Clinical Psychology and Psychotherapy* 2005; 7(1): 22-36.
16. Hedari Tafreshi GH. [Structural equation modeling approach to explain relationship between attachment style and locus of control with marital satisfaction in academic staff of rodehen islamic azad university]. *Journal of Research in Educational Management* 2013; 3(3): 23-44. (Persian)

17. Thompson SC, Sobolew-Shubin A, Galbraith ME, Schwankovsky L, Cruzen D. Maintaining perception of control: Finding perceived control in low control circumstances. *Journal of Personality and Social Psychology* 2013; 64: 293-304.
18. Chalvin VG, Kalichman SC. Work related stress and occupational burnout in aids caregivers' test of a coping model aids care. *Journal of Aids Care* 2010; 12(2): 149-161.
19. Pines A. Nurses burnout an existential psychodynamic perspective. *Journal of Psychosocial Nursing* 2012; 38(2): 23-30.
20. Jannati Jahromi M, Moein L, Yazdani L. [Investigation and compression between personality traits and marital satisfaction in woman on Kazeroon]. *Woman and Society* 2010; 1(2): 143-162. (Persian)
21. Tabakhnick BG, Fidell LS. *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston: Allyn & Bocon; 2007.
22. Steel P, Schmidt J, Shultz J. Refining the relationship between personality and subjective well-being. *Psychology Bullten* 2008; 1: 134-138.
23. Shokri O, Daneshvar Pour Z, Askari A. [Gender differences in academic performance: The role of personality traits]. *Journal of Behavioral sciences* 2008; 2(2):127-142. (Persian)
24. Maleki Z, Ashkan S, Ashoori J, Yosefi N. [Relationship between personality traits, religiosity and happiness with general health among nursing students]. *Iran Journal of Nursing* 2014; 86(12): 90-100. (Persian)
25. Sohrabi F, Jomehri F, Najafi M. [Relation personality traits, locus of control and hardiness in patients with cancer and normal people]. *Journal of Clinical Psychology* 2009; 1(1): 57-66. (Persian)
26. Khajavi S. [The relationship of locus of control and spirituality intelligence with marital satisfaction among women]. MA Thesis, Arak: Islamic Azad University of Khomain Branch; 2013. (Persian)